Utlåtande
Rådet för personer med

Utlåtande av rådet för personer med funktionsnedsättning i Västra Nylands välfärdsområde om utkastet till den regionala välfärdsplanen 2027–2030

Rådet för personer med funktionsnedsättning i Västra Nylands välfärdsområde anser att det är viktigt att välbefinnandet hos personer med funktionsnedsättning granskas i den regionala välfärdsplanen 2027–2030 som en del av välbefinnandet för alla åldersgrupper. Enligt utkastet ingår välfärdsmålen och -åtgärderna för personer med funktionsnedsättning i helheterna inom olika åldersgrupper, där man särskilt betonar främjandet av tillgänglighet. Detta är en bra utgångspunkt. Rådet för personer med funktionsnedsättning anser dock att perspektivet hos personer med funktionsnedsättning ska vara konsekvent och konkret mer synligt i planens alla prioriteringar och åtgärder samt i verkställandet och uppföljningen. Enbart utgångspunkten att personer med funktionsnedsättning ingår i målen för hela befolkningen garanterar inte att likabehandling uppnås.

Personer med funktionsnedsättning är aktiva aktörer och lever i många olika roller

Personer med funktionsnedsättning ska inte ses endast som användare av tjänster eller stödobjekt, utan som aktiva samhällsmedlemmar i olika ålders- och livssituationer. Planen ska tydligare än i nuläget lyfta fram deras rätt att delta, välja, påverka och handla jämlikt.

I utkastet har delaktighet och gemenskap definierats som genomgående teman. Detta anser rådet vara en bra utgångspunkt. Även i beredningen av planen har påverkansorganen deltagit och i deras workshop har man bland annat behandlat stöd för deltagandet för personer med funktionsnedsättning.
Rådet för personer med funktionsnedsättning föreslår att man i planen lägger till en tydlig anteckning om att **delaktighet, aktörskap, självbestämmanderätt**

och jämlika möjligheter för personer med funktionsnedsättning beaktas genomgående i alla prioriteringar i planen.

Tjänster tillhör alla

Välfärdsområdets allmänna tjänster hör också till personer med funktionsnedsättning. Tjänsterna ska vara tillgängliga och digitalt tillgängliga.

Tillgänglighet och digital tillgänglighet ska vara utgångspunkten för planeringen och genomförandet av alla tjänster. De är inte frågor som gäller endast funktionshinderservicen.

Rådet för personer med funktionsnedsättning anser att ett särskilt bra mål i utkastet är främjandet av social- och hälsovårdstjänsternas tillgänglighet, särskilt i fråga om digitala tjänster, kartläggningen av servicepunkternas tillgänglighet och stärkandet av personalens kompetens i bemötandet av personer med funktionsnedsättning. Målet bör dock utökas. Utöver fysisk tillgänglighet och digital tillgänglighet ska man beakta den kunskapsmässiga och kognitiva tillgängligheten, begriplig kommunikation, olika kommunikationssätt samt det individuella stöd som klienten behöver.

Ett bra exempel på en omfattande granskning av tillgängligheten finns i utkastet till en elevhälsoplan. I den beaktas personer med funktionsnedsättning och studerande med olika funktionsförmåga i tillgängligheten till digitala tjänster, kontaktsätt, tidsbokning, kommunikation och fysiska lokaler.

Rådet för personer med funktionsnedsättning föreslår att motsvarande övergripande tillgänglighetstänkande utökas till att omfatta hela välfärdsplanen.

Tillgänglighet och digital tillgänglighet gynnar också många andra invånare. Genomförandet av dem stöder en jämlik användning av tjänsterna och minskar behovet av specialarrangemang i efterhand.

Närstående till personer med funktionsnedsättning ska beaktas

Välbefinnandet hos en person med funktionsnedsättning och de närståendes välbefinnande är ofta kopplade till varandra. Närstående kan vara till exempel föräldrar, barn, partner, syskon, andra anhöriga, vänner eller andra personer som är viktiga för personen.

De närstående kan vara en viktig del av personens vardag och stödnätverk, men de ska inte automatiskt betraktas som ersättare för det stöd som hör till servicesystemet. Välfärdstjänsterna ska stödja både det egna självständiga aktörskapet hos en person med funktionsnedsättning och vid behov de närståendes välbefinnande och ork.

I planen behandlas närståendevårdarnas välfärd och hälsa separat i samband med målen för de äldre. Rådet för personer med funktionsnedsättning anser att detta är bra, men perspektivet bör breddas. I planen ska man identifiera närståendevårdare i alla åldrar (inklusive föräldrar till barn med särskilda behov och personer i arbetsför ålder som vårdar sin partner) och utveckla tjänsterna så att de är tillgängliga även för personer som arbetar eller studerar. Det finns en separat bilaga om närståendevård: Beaktande av närståendevårdare i alla åldrar och i synnerhet närståendevårdare i arbetsför ålder i åtgärdsprogrammet.

Rådet för personer med funktionsnedsättning föreslår att beaktandet av de närståendes välbefinnande, tillgång till information och nödvändigt stöd antecknas i planen som ett genomgående tema när det har betydelse för personens välbefinnande och tjänster som helhet. Samtidigt är det viktigt att respektera självbestämmanderätten för en person med funktionsnedsättning och hens egen önskan om på vilket sätt de närstående deltar i hens angelägenheter.

Funktionshinderperspektivet ska synas i alla prioriteringar för välbefinnandet

Rådet för personer med funktionsnedsättning föreslår att perspektivet för personer med funktionsnedsättning stärks mer konkret än i nuläget i planens fyra prioriteringar för främjande av välfärd och hälsa.

När det psykiska välbefinnandet stärks ska man säkerställa att mentalvårdstjänsterna och andra tjänster för psykiskt välbefinnande de facto är tillgängliga och tillgängliga även för personer med olika typer av

funktionsnedsättning. Enbart digitala tjänster garanterar inte tillgänglighet, utan det behövs parallella alternativa sätt att uträtta ärenden. I utkastets mål för det psykiska välbefinnandet enligt åldersgrupp konkretiseras inte tillgängligheten nämnvärt.

Psykiskt välbefinnande förutsätter att personer med funktionsnedsättning och kroniska sjukdomar får de tjänster och det stöd de behöver i vardagen. Otillräckligt stöd försämrar orken och ökar risken för ensamhet och marginalisering.

I **stödet för sunda levnadsvanor** ska man beakta den motion, rehabilitering och individuella näringshandledning som tillämpas.

I fråga om kosten ska man beakta hur måltidsservicen konkurrensutsätts eller om personer med funktionshinder styrs till att använda enbart färdigmat, om nödvändig hjälp inte beviljas.

Rådet för personer med funktionsnedsättning är också oroat över om välfärdsområdets personal har tillräcklig kompetens i dessa frågor. Många personer med funktionsnedsättning och kroniska sjukdomar har mycket individuella behov som inte kan tillgodoses endast genom allmängiltig handledning eller rådgivning.

För personer i arbetsför ålder beaktas i utkastet långtidssjuka och personer med nedsatt funktionsförmåga, vilket är en bra utgångspunkt.

När det gäller att **minska skillnaderna i hälsa och välfärd** bör man särskilt granska att personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka har lika tillgång till förebyggande tjänster och basservice.

I synnerhet **synligheten för personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra personer i arbetsför ålder bör stärkas.** Inledningsvis konstateras i planen att partiellt arbetsföra ingår i målen för personer i arbetsför ålder, men detta konkretiseras knappt i åtgärder som gäller personer i arbetsför ålder.

I **främjandet av säkerheten** ska även säkerheten för personer med funktionsnedsättning beaktas. Säkerheten för personer med

funktionsnedsättning och långtidssjuka förutsätter tillräcklig hjälp samt tillgänglig information i vardagen och i undantagssituationer.

Risken för våld i nära relationer och inom familjen gäller i synnerhet personer som är beroende av en annan persons hjälp. I åtgärderna för att förebygga våld i nära relationer och inom familjen ska man säkerställa att tillgången till hjälp, kontaktkanalerna, rådgivningen och tjänsterna är tillgängliga och digitalt tillgängliga även för personer med olika typer av funktionsnedsättning. I utkastet ingår förebyggande av våld i nära relationer i de gemensamma målen, men funktionshinderperspektivet har inte förklarats separat. Rådet för personer med funktionsnedsättning påpekar att aktörerna i välfärdsområdet genom sina egna åtgärder och (besparings)beslut utsätter personer med funktionsnedsättning för våld i nära relationer och inom familjen. Till exempel genom ett beslut att minska timmarna för personlig assistans för en enskild person med funktionsnedsättning och hänvisa till den hjälp som en närstående ger försätts den hjälpbehövande i en underordnad ställning i sitt eget liv och sin familjesituation.

Funktionshinderperspektivet i befolkningens åldersgruppsspecifika delområden

Man har kommit överens med rådet för personer med funktionsnedsättning om att ingen separat ’välfärdsplan för personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka’ ska göras upp. Den andel av planen som gäller personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka är emellertid liten och de mål och åtgärder som härletts från planerna har varit mycket lätta.

Funktionshinderperspektivet i delområden för befolkningens mångfald

Om mångfald avser olikheter mellan människor eller olika befolkningsgrupper, kan personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka representera många befolkningsgrupper. Vem som helst kan drabbas av en funktionsnedsättning eller sjukdom.

Det ska vara möjligt att följa upp hur funktionshinderperspektivet förverkligas

Rådet för personer med funktionsnedsättning anser det vara viktigt att likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning inte enbart är beroende av de allmänna målen.

Genomförandet av planens mål och åtgärder följs upp med indikatorer som fastställs senare. Rådet för personer med funktionsnedsättning föreslår att man med hjälp av indikatorerna bedömer tillgänglighet, delaktighet och serviceupplevelser hos personer med funktionsnedsättning. Man måste också ingripa i observerade missförhållanden.

Utöver tillgänglighetskartläggningen av servicepunkterna bör man följa upp hur de brister som observerats i kartläggningarna åtgärdas. Enbart identifiering av hinder förbättrar ännu inte invånarnas möjligheter att använda tjänsterna jämlikt.

Även erfarenhetskunskap har stor betydelse. Erfarenheterna från personer med funktionsnedsättning och funktionshinderorganisationer ska utnyttjas för att utveckla tjänsterna och utvärdera genomförandet av planen.

De organisationsunderstöd som välfärdsområdet beviljar ska också vara tillgängliga för funktionshinderorganisationerna. Många små funktionshinderorganisationer kan inte få organisationsunderstöd, eftersom de inte på något sätt kan uppnå välfärdsområdets poängsättningskriterier. Personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka syns inte i välfärdsområdets strategi eller särskilt heltäckande i målen i välfärdsområdets välfärdsplan. Då har funktionshinderorganisationerna svårt att producera den verksamhet som välfärdsområdet önskar och godkänner för sin målgrupp. Dessa målgrupper är ofta mycket små med tanke på antalet personer, men ordnandet av verksamheten kräver omfattande resurser av arrangören, att till exempel hitta tillgängliga mötesplatser är mycket svårt – till och med i Esbo. Många organisationer skulle vara villiga att samarbeta med välfärdsområdet, men det finns inga möjliga gemensamma kontaktytor.

Rådets för personer med funktionsnedsättning roll i verkställandet och bedömningen

Rådet för personer med funktionsnedsättning har inkluderats i beredningen av planen, vilket är en bra början. Rådet anser att dess delaktighet bör fortsätta även i verkställandet och uppföljningen av planen.

Rådet för personer med funktionsnedsättning ska under planeringsperioden kunna bedöma hur likabehandlingen och delaktigheten samt tillgängligheten och den digitala tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning förverkligas i välfärdsområdets tjänster.

På så sätt begränsas inte deltagandet av personer med funktionsnedsättning till beredningen av planen, utan deras erfarenhetskunskaper omfattar hela planeringsperioden.

Slutligen

Rådet för personer med funktionsnedsättning i Västra Nylands välfärdsområde anser att den regionala välfärdsplanen i regel har en bra utgångspunkt: välbefinnandet för personer med funktionsnedsättning ses som en fråga som gäller olika åldersgruppers och hela befolkningens välbefinnande och inte endast som en separat fråga inom funktionshinderservicen.

Rådet för personer med funktionsnedsättning föreslår dock att funktionshinderperspektivet stärks i hela planen så att:

1. **personer med funktionsnedsättning ses som aktiva aktörer i olika livsroller, inte bara som användare av tjänster**
2. **delaktighet och självständigt aktörskap för personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka möjliggörs**
3. **de närståendes betydelse och stödbehov beaktas med respekt för den egna viljan och aktörskapet hos personen med funktionsnedsättning**
4. **alla tjänster i välfärdsområdet är också tillgängliga på lika villkor för personer med funktionsnedsättning**

5. tillgängligheten beaktas i stor utsträckning i fysiska, digitala, kunskapsmässiga och kommunikativa lösningar
6. funktionshinderperspektivet inkluderas konkret i alla fyra prioriteringar och åtgärder för olika åldersgrupper
7. synligheten för personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka ökas
8. mätbara åtgärder och uppföljning fastställs för målen samt
9. personer med funktionsnedsättning, handikapporganisationer och rådet för personer med funktionsnedsättning deltar i verkställandet av planen och i utvärderingen av genomförandet.

Välbefinnandet hos personer med funktionsnedsättning består inte enbart av tjänster för personer med funktionsnedsättning, som endast används av en mycket liten del av dem. Den bygger på samma saker som andra människors välbefinnande: möjligheten att delta, studera, arbeta, utöva hobbyer, upprätthålla människorelationer, få de tjänster de behöver och leva ett tryggt liv på egna villkor.

På rådets för personer med funktionsnedsättning vägnar

Pirkko Kuusela
ordförande

Marsa Valtonen
1:a vice ordförande

Juha-Matti Koskinen
2:a vice ordförande

Distribution
Välfärdsområdesstyrelsen för Västra Nylands välfärdsområde
Pilvi Österman, chef för kontaktytor

Jenni Björksten, projektchef

Kopia
Markus Hirvilammi, chef för stöd för beslutsfattandet
Fiina Linnala, specialist
Kalle Hietala, förvaltningsspecialist